

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

رابطه محرم و نامحرم در آیات و روایات

استاد راهنما:

سرکار خانم سکینه مرادی

استاد داور

نگارنده: معصومه رضاییان سیار

سال تدوین: ۱۳۹۸

چکیده

ارتباط زنان با مردان در اجتماع، در محیط آموزشی و کاری و ادارات دولتی و در محیط (خانوادگی) یکی از مسائل دو سویه است که ارتباط تنگاتنگ با حقوق زنان از یکسو و رعایت موازین شرعی از سوی دیگر؛ دارد. بخصوص اینکه عده‌ی در جانب رعایت موازین شرعی و عده‌ی دیگر به طرف داری از ادعای رعایت حقوق انسانی و بشری مسیر افراط و تفریط را پیموده‌اند و یا در حال وارد شدن به این معرکه است مطالعه حاضر از میان ده ها مسائل مورد ابتلا در این موضوع (از قبیل ارتباط زنان با افراد غیر محرم، نگاه کردن به نامحرم ، گفتگو با آنان و...) مسأله مصافحه و دست دادن زن با مرد نامحرم و دست دادن مردان با غیر همگن ، مورد ارزیابی و کنکاش و استدلال از دیدگاه آیات و روایات مورد بررسی قرار گرفت.

کلید واژه‌ها: رابطه، محرم و نامحرم، دیدگاه آیات و روایات.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه..... ۵

فصل اول: کلیات تحقیق

گفتار اول: طرح تحقیق

الف) تعریف تبیین موضوع.....	۷
ب) ضرورت و اهمیت تحقیق.....	۸
ج) اهداف و فواید تحقیق.....	۸
ح) بررسی پیشینه موضوع تحقیق.....	۹
د) سوالات تحقیق.....	۹
ذ) فرضیه تحقیق.....	۹
و) روش تحقیق و گردآوری اطلاعات.....	۱۰
ژ) مشکلات و موانع تحقیق.....	۱۰
هـ) ساختار تحقیق.....	۱۰

گفتار دوم: مفهوم شناسی

الف) تعریف لغوی محرم و نامحرم.....	۱۳
ب) تعریف رابطه.....	۱۳
ج) تعریف اصطلاحی محرم و نامحرم.....	۱۴
د) تعریف اصطلاحی رابطه.....	۱۴

فصل دوم: رابطه میان زن و مرد

گفتار اول: محارم زن و مرد

الف) محارم زن.....	۱۶
ب) محارم مرد.....	۱۶
انواع محارم.....	۱۶

گفتار دوم: انواع رابطه محرم و نامحرم

الف) حدود روابط زن و مرد.....	۱۹
ب) ارتباط کلامی با نامحرم.....	۱۹
۱) بیان عواطف.....	۱۹
۳) قول معروف.....	۲۱
ج) ارتباط کلامی با محرم.....	۲۲
۱) ارتباط کلامی با محرم.....	۲۲
د) ارتباط غیر کلامی با نامحرم.....	۲۲
ذ) تحلیل نشانه های ارتباط غیر کلامی در آیات قرآن کریم.....	۲۳

۲۵..... (۵) مصافحه با نامحرم.....

۳۰..... — جواز نگاه مرد به زن.....

۳۷..... (و) ارتباط غیر کلامی با محرم.....

گفتار سوم

بررسی غیر کلامی با نگاه

۳۹..... (الف) نگاه کردن.....

۴۰..... — موارد جواز نگاه مرد به زن.....

۴۶..... (ب) نگاه زن به مرد.....

۴۷..... (ج) حکمت استثناء موارد جواز برداشتن حجاب زن از نامحرم.....

۴۷..... (۱) بردگان.....

۴۸..... (۲) خواجهگان.....

گفتار چهارم: بررسی منابع فقهی در ارتباط غیر کلامی با محرم و نامحرم

۵۱..... (الف) حکم دست دادن، لمس کردن و نگاه کردن.....

۵۱..... (۱) دست دادن.....

۵۱..... (۲) لمس کردن.....

۵۳..... (۳) نگاه کردن.....

۵۴..... (ب) بررسی منابع فقهی متعلقات اصلی ارتباط.....

۵۴..... (۱) مبانی فقهی متعلقات اصلی ارتباط.....

۵۴..... (۲) مکالمه و گفتگو.....

۵۶..... (۳) حدود و احکام ارتباط با نامحرم.....

فصل سوم: محرم و نامحرم در قرآن

گفتار اول: محرم و نامحرم در نگاه اسلام

۵۸..... (الف) محرم و نامحرم در نگاه اسلام.....

۵۸..... (ب) خروج زنان پیغمبر از خانه.....

۵۹..... (ج) نگاه به افراد محرم و نامحرم در قرآن.....

۵۹..... (د) شأن نزول آیات سوره نور.....

۶۴..... (ذ) دست دادن با نامحرم از نگاه آیات و روایات.....

گفتار دوم

رابطه با نامحرم در قرآن

۷۰..... (الف) رابطه با نامحرم در نگاه قرآن.....

۷۶..... (ب) محرم و نامحرم در نگاه اسلام.....

۷۷..... (ج) نگاه زن به مرد.....

۷۸..... (د) حدود روابط زن و مرد.....

فصل چهارم: حدود روابط با نامحرم در اجتماع

گفتار اول: انواع روابط میان زن و مرد در اجتماع

الف) انواع روابط میان زن و مرد اجتماع.....	۸۱
۲) روابط مبتنی بر پیوندخواهی جنسی.....	۸۲
گفتار دوم: اصول روابط در اجتماع	
الف) اعتدال.....	۸۵
ب) حیا.....	۸۶
ج) عفاف در روابط زن و مرد.....	۸۸
د) پوشش.....	۹۰
ذ) حدود پوشش در اسلام.....	۹۲
ط) احکام مشترک پوشش برای مردان و زنان.....	۹۵
ظ) فلسفه حجاب.....	۹۵
ن) قانونمندی رفتارهای جنسی.....	۱۰۲
هـ) عدم بهره کشی.....	۱۰۴
و) پیشنهادات.....	۱۰۶
منابع.....	۱۰۸

در رفتارهای غیر ورزشی و در نظر گرفتن جریمه سعی می‌کند استعداد بازیکنان را به سمت انجام رفتار ورزشکارانه متمرکز نماید. از سوی دیگر رعایت عفاف، به کاهش استرس‌های ناشی از دغدغه‌های رقابت جوانه زنان با یکدیگر، در مدگرایی و جلوه‌گری در محیط اجتماعی منجر می‌شود.

نتیجه گیری

ارتباط زن و مرد نامحرم بسیار حساس، ظریف و در عین حال خطرناک است. هیچ عاملی موثرتر و قوی‌تر از رعایت حدودی که اسلام برای رابطه مرد و زن در اجتماع قرار داده نیست.

از دیدگاه اسلام، ارتباط میان زن و مرد فی نفسه ممنوعیتی ندارد. روابط زن و مرد نباید به گونه ای باشد که تمتعات جنسی در آن سهمی داشته باشد. زیرا تمتعات جنسی، منحصرأ در چارچوب زندگی زناشویی مجاز است و کشاندن آن از محیط خانه به اجتماع، موجب تضعیف فعالیت های اجتماعی می شود. زن و مرد باید با نگاه به شخصیت انسانی هم که به طور قطع در روابطی سالم خود را نشان می دهد، مرد باید در زیرساخت های فکری خویش، تصویر درستی از زن به عنوان یک شخصیت ارجمند، پاک، با کرامت و حرمت داشته باشد و زن نیز باید در روساخت های رفتاری اش که وجوه ارتباطی او را در پوشش، گفتار و حرکات نمایان می سازد، حرمت و کرامت زن بودن خود را نشان دهد. این تنها طریقی است که زن می تواند مقام و موقعیت خویش را در برابر مرد حفظ نماید.

پیشنهادهات

بنده موارد ارتباط کلامی و غیر کلامی محرم و نامحرم را به صورت جزئی بررسی کرده ام لذا به دوستان و طلاب علاقمند به این مبحث پیشنهاد می‌کنم که ارتباط غیر کلامی با محرم در قرآن روایات و سیره و اجماع و همچنین ارتباط غیر کلامی با نامحرم در اسلام را به صورت مجزا و کامل مورد تحقیق و بررسی قرار دهند.

منابع

- بهشت جوانان، مرات النساء ص ۱۱۷، و مانند آ «مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۵-۲۶۴.
- تک. یزدی، بی تا: ج ۲، کتاب النکاح؛ حکیم، ۱۳۹۱ق: ج ۱۴، صص ۳۵-۳۴.
- راغب اصفهانی، حسین (۱۳۶۲)؛ المفردات فی غریب القرآن ترجمه: محمد سید گیلانی، تهران.
- رضایی اصفهانی، محمد علی؛ (۱۳۸۷) پرسش های قرآنی جوانان: روابط دختر و پسر، قم، انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم، چاپ سوم.
- حر عاملی، محمد بن حسن: «وسائل الشیعه»، مکتبه الاسلامیه، چ چهارم، ۱۳۹۷ق.
- حکیم، سید محسن: «منهاج الصالحین»، دارالتعارف للمطبوعات، چ دوم، ۱۳۹۶ق.
- کج باف، محمدباقر روان شناسی رفتار جنسی، تهران، نشر روان، ۱۳۷۸، صص ۴۹، ۶۲ و ۶۶.
- قائمی، علی، نظام حیات خانواده در اسلام، تهران، سازمان انجمن اولیا و مربیان، چاپ هفتم، ۱۳۷۸ ش
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۱۲ ق)، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق: صفوان عدنان داودی، بیروت: دارالعلم الدار الشامیه.
- راغب اصفهانی، حسین: «المفردات»، دمشق، دارالقلم، ۱۴۱۶ق.
- ریچموند، ویرجینیا پی و جیمز سی. مک کروسکی، (۱۳۸۸)، رفتارهای غیرکلامی در روابط میان فردی (درسنامه ارتباطات غیرکلامی)، ترجمه فاطمه ه س ادات موس وی و ژیلابندالهیپور، زیر نظر غلامرضا آذری، چاپ دوم، تهران: دانژه.
- ساموورا، لاریا و دیگران، (۱۳۷۹)، ارتباطات بین فرهنگها، ترجمه غلامرضا کیانی و اکبر میر حسینی، تهران: نشر بارز.
- سوسمان، لایل و سام دیپ، (۱۳۷۶)، تجربه ارتباطات در روابط انسانی، ترجمه حبیب الله دعایی، مشهد: دانشگاه فردوسی.
- سیدرضی، (۱۴۱۴ ق)، نهج البلاغه، قم: هجرت.
- شهید ثانی، زین الدین: «مسالك الافهام»، قم، مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۶ق.
- طباطبایی، سید محمد حسین، (۱۴۱۷ ق)، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه ی مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم.
- طبرسی، فضل بن حسن، (۱۳۷۲)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق: با مقدمه محمد جواد بلاغی، تهران: انتشارات ناصر خسرو، چاپ سوم
- طیب، سید عبد الحسین، (۱۳۷۸)، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، تهران: انتشارات اسلام.
- فرگاس، جوزف پی، (۱۳۷۳)، روانشناسی تعامل اجتماعی: رفتار میان فردی، ترجمه خشایار بیگی و مهرداد فیروزبخت، تهران: ابجد.
- کلینی، محمد بن یعقوب: «الکافی»، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چ سوم، ۱۳۶۷.
- مطهری، مرتضی: «مجموعه آثار»، تهران، صدرا، چ دوم، ۱۳۷۹.
- مکارم شیرازی، ناصر: «تفسیر نمونه»، قم، دارالکتب الاسلامیه، چ پنجم، ۱۳۶۸.
- مظفر، محمد رضا؛ اصول الفقه، ه به کوشش صادق حسنزاده مراغی، قم: انتشارات فیروزآبادی، ۱۴۲۲ ق.
۳۱. معرفت، محمد هادی؛ التفسیر الاثری الجامع؛ ع قم: التمهید، ۱۳۳۳ ش.
- یزدی، سید محمد کاظم: «عروة الوثقی».

طباطبایی، سید محمدحسین (۱۴۱۷)؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ ق م: دفتر انتشارات اسلامی.

مطهری، مرتضی (۱۳۷۸). مجموعه آثار (مسأله حجاب)، ص ۵۰۸، تهران، صدرا، چاپ نهم.

مهدی زاده، حسین، (۱۳۸۱). حجاب شناسی چالش‌ها و کاوش‌های جدید، انتشارات مدیریت حوزه علمیه، قم، چاپ اول، ص ۲۰.

محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۷، ص ۵۱۰، مکتب الاعلام اسلامی، ۱۳۶۲.

مصطفوی، حسن؛ التحقيق فی کلمات القرآن الکرى ؛ م تهران: مرکز نشر آثار علامه مصطفوی، ۱۳۶۰ ش.

مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۸۸، تهران، صدرا، چاپ دوم، ۱۳۷۴.

ر.ک: تفسیر نور الثقلین، ج ۳، ص ۵۹۳؛ تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۵۱.

در احادیث اهل بیت (ع) نیز به ممنوعیت نگاه غلامان اشاره شده است و برخی با توجه به روایات مخالف آن را خلاف احتیاط می دانند. (تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۵۲ و وسائل الشیعه، کتاب النکاح، باب ۱۲۴، ح ۸).

ر.ک: وسائل الشیعه، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۱۱؛ جواهر الکلام، ج ۲۹، ص ۹۴؛ تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۵۲).

محمدقاسمی، حمید اخلاق جنسی از دیدگاه اسلام، تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳، چ ۱، ص ۲۱.

محمدی اشتهاردی، محمد، زنان مرد آفرین تاریخ، تهران، افق فردا، ۱۳۷۹ ش

مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، دفتر انتشارات اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، بی تا

مهریزی، مهدی، زن، تهران، نشر خرم، ۱۳۷۷